

Column Juridisch en moreel

Ik woon in Vorden.

Zo, nu weet iedereen waarover deze column gaat. Want mijn woonplaats was het afgelopen weekeinde prominent in het nieuws. Maar wees gerust, ik zal niet ingaan op de vraag of je op 4 mei ook Duitse soldaten zou moeten herdenken. Die ethische kwestie leent zich niet zo voor een column. Wat mij fascineert is dat je zo'n vraag ook kunt juridiseren, zoals is gebleken. En waar die juridisering toe kan leiden...

Wat is er aan de hand? Op de (prachtige) begraafplaats in Vorden ligt behalve Nederlandse oorlogsslachtoffers ook een tiental Duitse gesneuvelde militairen begraven. Het comité dat de 4 mei herdenking organiseert is na zorgvuldige overweging tot de conclusie gekomen dat, in het kader van verbroedering na zoveel jaren, bij de officiële herdenking ook de graven van Duitse soldaten moeten worden betrokken. De bezoekers van de plechtigheid mochten zelf beslissen of zij wel of niet langs deze graven zouden lopen.

Dit feit werd door nieuwsmedia opgepakt.

Kort geding

Federatief Joods Nederland spande een kort geding aan tegen de gemeente. U leest het goed, niet tegen de organisatoren van de 4 mei plechtigheid. Men eiste dat de rechter de gemeente zou verbieden om enige medewerking te verlenen aan de herdenking op 4 mei en dat de gemeente er verder alles aan zou doen om een zodanige herdenking niet te laten plaatsvinden.

De gemeente betoogde op haar beurt dat eiseres niet ontvankelijk was. Maar daar was de rechter het niet mee eens. FJN vertegenwoordigt volgens haar statuten de belangen van Joden in Nederland, inclusief de nagedachtenis van de Joodse overledenen.

Het ging de rechter echter ook weer te ver om tegemoet te komen aan de eis om de hele herdenking te verbieden, de begraafplaats af te sluiten of het bezoeken van Duitse graven te beletten. Dat vindt hij disproportioneel.

De gemeente?

De rechter verklaart in zijn uitspraak dat het onrechtmatig is – jegens degenen die FJN vertegenwoordigt – dat de gemeente meewerkt aan de voorgenomen herdenking van Duitse soldaten in Vorden in het kader van de dodenherdenking en zich daarbij laat vertegenwoordigen. Deze soldaten mogen niet in één adem worden genoemd met de slachtoffers van het Nazi-bewind. De gemeente had zich volgens de rechter moeten realiseren dat (citaat) "...dit niet onmiddellijk ook bij oudere generaties **algehele** instemming zou oproepen, te meer nu er niets gebleken is van verwerving van draagvlak, bijvoorbeeld in de vorm van sondering onder diverse bevolkingsgroepen of een openbare behandeling in de gemeenteraad."

Met deze overwegingen spreekt de rechter uit dat een gemeente kennelijk alleen maar aan iets mag meewerken als via inspraak en politieke overeenstemming vast is komen staan dat er algemene instemming en volledig draagvlak voor is. Wat uiteraard flauwekul is, en ik kan mij niet voorstellen dat de rechter dit heeft willen zeggen. In elk geval is dit vierkant in strijd met één van de belangrijkste gemeentelijke opdrachten, namelijk het afwegen van belangen en dus dingen doen waar niet iedereen achter staat.

De burgemeester?

De burgemeester wordt door de rechter wel in een heel bijzonder daglicht geplaatst. Zijn overweging in het vonnis is te mooi – of te triest – om niet te citeren. De rechter zegt letterlijk:

"Ook de opzet waarbij het aan de aanwezigen zelf wordt overgelaten om zich aan het eind van de ceremonie op te splitsen en ofwel langs de gebruikelijke weg huiswaarts te keren ofwel achter de burgemeester en het comité aan langs de Duitse graven te lopen, kan in plaats van "verbroedering en verzoening" niet anders dan tot verwarring en verdeeldheid leiden. In zo'n grote menigte zullen, als enige waarschuwing uitblijft, allicht sommigen gedwee de burgemeester volgen om onverhoeds te bemerken dat ze bij Duitse oorlogsgraven staan. Om dat te voorkomen zullen dus voorzieningen moeten worden getroffen."

Wat een rechterlijke betutteling. Alsof volwassen, mondige Vordense burgers als onmondige ratten van Hameln blind en stom achter een fluitende burgemeester aanhobbelen!

Hoe het zij, het werd de burgemeester door de rechter verboden om als vertegenwoordiger van de gemeente langs de Duitse graven te lopen. En de aanwezigen moesten gewaarschuwd worden dat zij konden vertrekken zonder deze te hoeven passeren.

Mediahype

Intussen zag ik in het dorp een hoogst ongebruikelijk beeld: verslaggevers en cameraploegen, hopen op een sensatieverhaal, die postbezorgsters en bejaarden in scootmobielen interviewden. Vanuit mijn tuin zag ik een vliegtuigje rondcirkelen met daarachter een sleep met de woorden "VORDEN IS FOUT", waar de Joodse organisatie "Tradition is Our Future" veel geld voor moet hebben betaald. En op het NOS journaal zag ik een stomverbaasde en haast teleurgestelde Gerrie Eickhof meedelen dat de ceremonie in Vorden rustig en waardig was verlopen. En dat de burgemeester niet (want die mocht niet van de rechter), maar vrijwel alle andere bezoekers van de 4 mei herdenking wél langs de Duitse graven waren gelopen.

Moreel en juridisch

Ik zou bij dit gebeuren juridische vragen kunnen stellen. Bijvoorbeeld over het meewerken van de gemeente als rechtspersoon (zo was de gemeente voor de rechter gedaagd) of als publiekrechtelijke bestuursinstelling. De voorzieningenrechter heeft de privaatrechtelijke ingang "onrechtmatige daad" gekozen, door de burgemeester als vertegenwoordiger van "de gemeente" (art. 171 Gemwet) te verbieden bepaalde handelingen te verrichten. Dat gaat heel ver, zeker als je zijn rol als burgervader meeweegt. Ik kan mij voorstellen dat burgemeester Aalderink (van de gemeente Bronckhorst waar Vorden bij hoort) daar laaiend over is.

Maar bestuursrechtelijk was er dan ook niet veel te beleven. Ik vraag mij af of er een evenementenvergunning is afgegeven, die zou een aardig object voor een procedure kunnen zijn. Verder zou hoogstens de openbare orde een punt kunnen zijn. Maar die was niet in het geding, al hadden de sensatiezoekers van de nieuwsmedia (die waarschijnlijk nog nooit eerder van Vorden hadden gehoord) dat wellicht graag anders gezien.

Mijn opvatting is dat Federatief Joods Nederland een grote vergissing heeft gemaakt door deze ethische kwestie te proberen juridisch aan te pakken. Men heeft in feite het tegendeel bereikt van hetgeen men beoogde. Het gedeeltelijke gelijk voor de voorzieningenrechter was een Pyrrusoverwinning.

Burgemeester Aalderink, namens de gemeente de verliezer van het kort geding, heeft gezegd dat hij het er niet bij laat zitten en dat hij het juridisch laat uitzoeken.

Tegen beide partijen zou ik zeggen: verspil geen energie aan juridische haarkloverijen. Wat hier aan de orde is, is moreel van aard. Dat gaat over goed en kwaad, over wel of niet vergeven, over het opeisen van het recht van haten of mededogen, over wie wellicht meer recht heeft om te rouwen dan een ander. Dat zijn vragen waar geen juridisch antwoord op bestaat. Zo is wel gebleken uit het kort geding.

Juridisering leidt tot oneigenlijke ruzies en dwingt rechters tot het doen van uitspraken die zij naar mijn mening helemaal niet kunnen doen. Dan kun je wachten op een roep om wetgeving over het recht van herdenken en hoe daar wel of niet vorm aan mag worden gegeven. Die betekent het faillissement van wat een maatschappelijke hoogtepunt moet zijn: het gezamenlijk herdenken van de slachtoffers die de strijd voor onze vrijheid heeft gekost.

Ik heb wel eens een prettiger weekeinde gehad dan het afgelopen weekeinde.

Krijn van der Heijden,
Raadsgriffier Zutphen.

- foto -